

REDACTIA

Arad, Deal Feroz-utca nr. 20.

ABONAMENTUL

Pentru Austro-Ungaria:
 pe un an . . . . . 20 cor.
 pe 1/2 an 10
 pe 1/4 an 5
 pe 1 lună 2

Nr. 11 de Dominecă pe an
 4 coroane.

Pentru România și străinătate
 pe an 40 franci.

Manuscrisurile nu se înspolază.

TRIBUNA POPORULUI

ADMINISTRAȚIA

Arad, Deal Feroz-utca nr. 20

INSERTIUNILE:

de un șir armonizat: prima
 dată 14 bani; a doua oară
 12 bani; a treia oară 8 b.
 de fiecare publicare.

! Tot abonamentul, cât și
 inserțiunile sunt a se plăti
 înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și comitat 50

Scrisorile nefericite nu se primesc

PREGĂTIRE.

(vg) Ceasul este unsprezece. A sosit vremea, ca Românii să scuture somnul de pe pleoape. Să și ridice privirea. Să vadă prăpastia, ce-i amenință.

De nouăsprezece sute de ani stăm bărbați pe șesuri, prin văi și dealuri, unde ne-a așezat împăratul nostru. Și vijelia vremilor a trecut peste noi, cum trece vântul toamnătic peste stânca ce-și are în fundul pământului rădăcini.

Nu ne-am mișcat, că am fost din oțel și piepturile noastre zid. Câte horde sâlbatică ne-au năpustit crezându-se un ceas stăpâne peste poporul de Români, dar i-a înghițit pământul pe toți. Au fost și nu mai sunt. Ca apa în năsip au perit.

Nu ne-au văzut. Cum nu vezi în pământ ghinda, din care va crește stejar. Deodată însă lumea s'a umplut de vestea numelui nostru. Mircea cel Bătrân zgudui puterea Fulgerului — Baiazid, ce a culcat întreg Apusul la pământ.

Și fu războiu mare, cât se întuneca de nu se vedea vîzduhul de mulțimea săgeatelor și mai perdu Baiazid oastea lui cu totul, eară pașii și voivozii periră toți; așa de se vărsă sânge mult, cât erau văile crunte. Deci se spăria Baiazid și fugi de trecu Dunărea.

Intr'un singur an Viteazul a spart zidurile, ce despărțeau pe frații Români și era ear' una »Dacia Felix«. A căzut însă pradă tradării.

Alah nu a fost tare, ca să ne potopească și nu e în lume neam, care după atâtea nespuse suferinți să rămână teafăr, cum noi am rămas. Din noapte, noianul nevăzut, ca un meteor răsări pe cerul istoriei, ridicându-se pe zidurile Plevnei, Regatul — Român.

Noi însă trântiți la pământ prin robia veacurilor ne-am înbrăcat cu ceața neștiinței și în lupta cea mare pentru libertate numai pipăind am fost părtași. Unul, care singur era cu lumina ochilor întreagă, văzând nemiloasa soartă, s'a întunecat și numai din fluer cânta durerea fraților prostiți.

Și au venit vremuri grele peste noi. Amăgiți de nimicuri am crezut în bunătatea celor răi și am nădăjduit în făgăduelile acelora, pentru care ne-am versat sângele și roaie. Ei însă s'au închinat potrivnicilor noștri și cu ei au făcut legătură împotriva noastră, dându-ne pradă.

Atunci trebuia să învățăm odată marea învățătură, că nimeni nu trăește prin altul, ci fie-care numai prin sine trăește. Cel-ce nu este bărbat să trăiască din puterile sale, sclav să se facă.

Dar bărbați crescuți în școala fățarniciei și a vieții de slugi ne-au amețit cu prostii ce aveau fața înțelepciunii. Să nu mișcăm din loc, ci să ne ascundem sub pământ, că vremea trece și frățietatea între Stăpân și Ei e vremelnică. Noi am stat așadar culcați și am lăsat să tragă cu plugul brazdă peste viața noastră românească în țeara udată de sângele strămoșilor noștri. Ai noștri ne-au smuls cu vorba dulce armele din mână și a trebuit ca piepturile goală să le punem în fața gloanțelor dușmane.

Vremea a trecut, eată, dar nu a sosit schimbarea, ce ni-o puneau în vedere profeții mincinoși. Vedem întărindu-se contrarii. Primejdii imense ne amenință. Școala, biserica, cultura noastră națională e în primejdie. Toate cetățile, unde s'a scutit până acum existența noastră etnică, sunt atacate cu o nemaipomenită sâretenie și volnicie. Ne-au răpit dreptul de a ne întâlni frate cu frate și zic, că e păcat să-ți scalzi sufletul în razele doinei, ce o flueră durerea păcurarului pe vale și munți. O, câtă durere ascunde inima noastră și dinții crâșnesc de furia înlănțuită.

Și ce fac bărbații tăi de frunte Popor Român? Mușcă unit din alții cu dinții de oțel ai invidiei și se hrănesc cu miera clevetirilor calomnioase Stau la masă, mănâncă și beau. Și dacă se îmbată de multă beutură, declamează dragostea de neam. Strigă, cât îi ia gura »cultură, cultură«, că atâtea le permite Măria Sa Domnul Ministru să strige.

E vremea însă să ridicăm glasul pentru mântuirea noastră. E vremea să dăm în lături fățarnicia și fărâdelegea și prostia. Minciunile le scoatem din mijlocul nostru și vrem să ne ridicăm capul în fața dușmanului, care cu obrăznicie se pregătește a ne dripi. Destul am stat umiliți și nemernici.

O ceață de noapte s'a așezat de cât-va timp peste viața noastră românească. E imposibil să o ducem astfel mai departe. Ne-am hotărât așadar să ridicăm steagul unei noi vieți.

Am spus-o de ani mereu, că este rău așa, cum este acum. Am dovedit că este rău. Ne-au clevetit aceia, cari se par a nu vedea bine cu ochii, căci nu vrem să le zicem și să-i socotim răi.

Cuvintele noastre au fost sâmnate însă în inimile tinerilor nestricăți de veninul luptei pentru pâinea zilei. Au încolțit. Și în slirșit tinerimea de neam iubitoare a făcut un bărbătesc pas înainte. Atunci însă tăbărit-au asupra lor toți înțelepții și bătrânii cu vreme și fără de vreme și din trâmbiți și din buciume și famfare sunând grozav i-au spăriat pe bieții feciorași, cât unul viteaz foarte de altfel a luat-o îndată la sănătoasă, ear ceialalți s'au tupilat în buruienile, ce se zice politică actuală românească și din umbra știrului și a polomidei șoptesc încet și ca șifală.

Ne-am hotărât așadar la fapte. Că viața politică a poporului românesc din țările de sub coroana Sfântului Ștefan a ajuns în noroiu. Guvernul țării a pus cursă politicianilor noștri și a oprit ori-ce manifestație politică din partea partidului național român. Cundătorii noștri politici s'au prins în cursa aceasta și sub cu vânt, că vreau să rămână pe același teren de luptă, unde au fost bătuți, au pus cătușce pe brațele poporului românesc. De unde și cel mai prost caporal din armată trebuie să știe, că dacă nu îți priește terenul ales, ai să-ți cauți altul mai potrivit. Carul, pe care ai fost încărcate odoarele vieții noastre

a fost oprit pe loc. Noi le vom încărcă așadar pe alt car.

Pe motive slabe s'au despărțit Români în Ungureni și Ardeleni. Din motu unei colosale rătăcirii istorice cer *autonomia Ardealului*, câtă vreme în inimile Românilor nu dorul după aut. e stăpânește, ci *dorul vieții românești*.

Își bat capul politicianii noștri cu soartea *legăturii dintre Austria și Țeara-Ungurească*, de unde în faptă pentru noi această legătură nu are nici o însemnătate. Pentru noi *acea formă de stat este mai bună, care mai cu trănincie ne asigură condițiunile vieții naționale românești*.

Ne-am legat mâinile cu ferele pasivității, ca să ne lăsăm poporul pradă tuțurilor ticăloșilor și aventurierilor politici, cari abusând de întempleră, ca au avut părinți români, să vîndă dușmanilor, ca să ne vîndă pe noi. Și bietul Românaș dela sate începe să creadă, că nici nu este cu drept să fie altfel. Cine îngrijește politicește de sătean? Cine îl luminează? Cine-l arată binele, pe care politicește trebuie să-l facă și răul de care să se ferească?

Ne legăm de un program învechit, ca orbul de gard. Timpul tace și trece. Din munca așezată pe temeiurile trecutului isvoresc probleme nouă pentru viitor. Cerințele, trebuințele, mijloacele, chipul de viață chiar se schimbă și în fiecare ceas omul cu mîntă își întocmește programul.

cerc electoral, unde numai vor fi 10 alegători români vom pune candida pentru parlament, *nu cu scopul ca să fie ales*, căci cunoaștem chipul alegerilor din Țeara-Ungurească, ci ca să umble din sat în sat și prin cuvintele adevărului să lumineze pe bietul sătean despre nefericirea lui. Să vedem apoi pe *Românii cari la urnă își vor da votul pentru străin*, să vedem și pe aceia, cari de frică și din mârșavă speculă vor rămânea acasă.

Vom face astfel școală politică, vom îngreuna străinilor și guvernului furnisarea ușoară a mandatelor pentru mameluți și vom avea earăși reprezentanța noastră națională pe teren legal în persoana celor 70—80 de candidați români, cari astfel prin candidarea aceasta chiar vor fi autorizați să spună guvernanților noștri, să spună Coroanei, să spună lumii suferințele Românilor, să arete în adevărată coloare starea lucrurilor din această nefericită țeară.

Ori-ce se va întempla, *credem*, că fără luptă binele nu ne poate veni. Dacă e să ne stângem, să nu ne lăsăm dripiți ca vermele tirăitor pe pământ, ci luptând ca bărbați, ca cel puțin să nu ridă istoria de noi.

Ziua sfântă a Nașterii Domnului să ne apropie de renașterea poporului românesc prin bărbăția sa proprie.

Ungaria și România. »Budapești Hirlap« dela 4 Ianuarie vorbind despre convențiile comerciale ce sunt a se încheia între altele și cu România, scrie:

»Pentru noi Maghiarii, ar fi mai favorabil dacă la încheierea noii convențiuni am putea să tratăm bine cu Aurelian. Atitudinea lui intrasigentă de a-și apăra industria națională, nu ni-ar strica mult, și din contră: ni-ar folosi mult în privința produselor brute. Reprezentanții politicești anti-aurelianiste în privința industriei desigur vor face multe concesii monarhiei noastre numai pentru a-și asigura favoruri în ceea-ce privește produsele brute. Inlesnirile industriale acordate nu nouă ne vor folosi însă; și din contră: concesionile acordate produselor brute ale României vor lovi simțitor în economia rurală a țării noastre.

»Că avem motiv a ne teme de aceasta și că suntem datorii a fi cu toată luarea aminte, nimic nu dovedește mai tare decât planul agrarilor din România, cari vor să facă un fel de legătură agrară în tot Balcanii, ca astfel, la vreme potrivită să stoarcă dela noi cât mai multe inlesniri.

Din Camera României.

În ședința dela 3 Ianuarie legea bugetară a României s'a votat cu 91 voturi din 92 votanți.

Eată cuvintele ce a rostit după această votare dl prim-ministru Dim. Sturdza:

»Acum, d-lor deputați, vă puteți duce în vacanță cu sufletul împăcat că v'ați îndeplinit o mare datorie: aceia de a vota la timp oportun bugetul Statului.

„Prin votul d-voastră se dă asigurare țării de cum stă cu budgetul, cum stă cu imposibilele, ear pe de altă parte străinătatea va putea vedea persistența într'un program dat, cu care se pot acoperi nevoile Statului, și astfel să nu se dea crezare vuetelor că totul se desorganizează prin economii.

„Să venim să dovedim că am știut să lucrăm spre binele țării, pentru restabilirea vitalității ei sguduită de anul de crasă și de cheltueli exagerate. (Aplause).

„Guvernul nu poate îndestul mulțimi Camerei pentru concursul energetic ce i-a dat. (Aplause).

„Energia depusă în serviciul Statului e o mare îmboldire ca noi să ne facem cu toții datoria.

„Ați votat întâiul budget al țării înainte de 1 Ianuarie de când e țara românească. (Aplause prelungite, strigăte de „Trăiască dl Sturdza.“)

„Să dea Dumnezeu, încheie dl președinte al consiliului, ca totdeauna și toate Camerele să lucreze cu vioiciunea, energia și convingerea cu care a lucrat acest Parlament pentru a da țării un budget cu escedente. (Salve de aplause.)

Dl Em. Costinescu, ministru de finance, a depus Sâmbătă în Cameră proiectul de lege pentru desființarea acciselor (dare de consum).

Proiectul, primit cu salve de aplause, a fost distribuit d-lor deputați.

După șase ani de luptă.

Se împlinesc acum șase ani de când a apărut întâiul număr al „Tribunei Poporului“. Câtă și ce luptă a trebuit să purtăm d'atunci încoco, o știu prea bine cititorii și prietenii noștri. D'aceea nici nu înșirăm greutățile prin câte am trecut, ci trecem înainte, bizuindu ne și în viitor pe spriginul ce ni s'a acordat de toți câți au susținut „Tribuna Poporului“.

Ne ținem însă datorii să ne spunem cuvântul privitor la intențiunile din viitor.

Vom stărui, mai presus de toate, ca solidaritatea națională să se manifeste prin anume — fapte. De tîrgul de vorbe și de sect discutiuni, fie ele chiar „principiare“, credem că li s'a urit tuturor.

Credincioși făgăduințit ce am făcut și potrivit principilor ce am enunțat deja chiar în primul an al existenței ziarului nostru, vom lupta ca din programul național să realizăm cât decăt, susținînd și mai departe politica de etape, cum s'a exprimat și Dr. Mihai în epistola sa program a confrăților dela Orăștie. Nu ne vom baricada între forme rigide, știind că nici un program politic nu se poate realiza întreg și d'odată, ci vom concentra forțele asupra punctelor ce ni se par mai actuale.

Pentru ca luptele noastre să aibă și un rezultat mai practic și un răsunet mai impunător, vom stărui a se rebusa legăturile cu naționalitățile și credem a fi în posesia modalității cum să se ducă lupta cu puteri unite.

Intregitatea și unitatea statului ungăr o privim ca o dogmă. Vom lupta însă cu întreaga forță în contra curentului detestabil de șovinism intolerant ce domină și în guvern și în societatea maghiară.

Așezămintele noastre bisericesti și culturale le privim de cel mai scump tesaur al vieții noastre naționale și ca dușman de moarte îi vom trata pe cei ce se ating cu mînt sacrilege de ele.

Ca în trecut, așa și în viitor, „Tribuna Poporului“ va fi în fericita situație de a publica articoli din peana celor mai distinși publiciști, ș'anume a fraților din România:

Ioan Slavici,
Eugen Brode,
Sept. Albini,
G. Bogdan Duică,
Ilie Chendi și
Al. Lăpădat, —

ear din partea prietenilor din Arad:

Uncheașu,
Vasilie Goldis,
I. r. Ioan Suciu,
Sever Secula,
Ioan Costa.

Conducerea internă a ziarului rămâne și mai pe departe încredințată publicistului Russu Șirianu, care avînd concursul tuturor amicilor, va căuta ca să țină și în viitor ziarul la un așa nivel, încât să serve drept mijloc pentru educația civică și națională a mult obiduitului nostru popor.

În acest înțeles vom lupta în viitor și pentru această luptă solicităm spriginul tuturor Românilor de bine. Ear spriginul cel mai mare va fi: să facă o cât mai puternică propagandă pentru pînarea ziarului

„Tribuna Poporului“.

Alegerea de episcop.

Alegerea de Episcop la Arad, unde în urma uneltirilor celor păcătoși n'a fost înțarit prea iubitul bărbat al poporului, Vasilie Mangra, se va face cam peste o lună și poate o săptămână două.

Întău trebuie să se adune adică Venerabilul Consistor Arădan în ședință plenară. Se vor citi atunci actele sosite dela Mitropolia din Sibiu și se va hotărî ziua în care să se țină alegerea. Se va întruși însă în aceeași vreme și Consistorul dela Oradia. După ce amîndoaue aceste consistoare s'au învoit asupra zilei de alegere, se va face cunoscut și Mitropolitului. Răspunzînd acesta că poate veni la acea dată, președintele Consistorului din Arad convoacă pe deputați la Sinod electoral în Arad.

De cumva I. P. S. Sa Mitropolitul nu s'ar învoit să vină pe ziua hotărîită de cele două Consistoare, cum s'a întîmplat astă primăvară, atunci, se înțelege, Consistoarele se întrunesc din nou și hotărîsc altă zi.

Afară de un cerc electoral, al Beiușului, încolo toate au reprezentanți în Sinod. E probabil însă că până la alegerea de episcop se va alege și la Beiuș alt deputat în locul mult jeliului Paul Pap.

Alegerea se va ține în biserică ori în Seminar, după cum va hotărî consistorul.

Doi bărbați vrednici.

Cititorii noștri, fără îndoială, își aduc aminte de expoziția industrială și de casă ce s'a ținut astă toamnă în Sibiu. Mulți vor fi văzut-o și cine n'a avut norocul s-o vadă, va fi cilit, căci n'a fost ziar românesc, nici la noi, nici în România, care să nu fi scris pe larg și cu laudă despre bărbăteasca luptă a prietenilor noștri D. Comșa și V. Tordășianu. . .

Președintele Reuniunii agricole și al Reuniunii Meseriașilor, eată cine a pus la cale acea expoziție. Ei nu s'au mărginit însă ca după-ce s'a încheiat expoziția să se desfășeze în citire laudelor, ci îndată s'au apucat de alt lucru mare: să adune modeluri de pe toate cusăturile, țesăturile și împletiturile românești. E o muncă uriașă aceasta. Numai până să adunî tot ce mîntea poporului român — fără păreche în privința lucrurilor de casă — a născocit în decurs de veacuri, își trebuie stăruință de fer. Dar apoi să te îngrijești, ca tot ce ai adunat, de prin sute de sate, să fie țesut în mic, ca toate aceste modeluri după aceea să fie aranjate în albumuri, dintre cari unu se va da în păstrarea Asociațiunei, altul se va trimite ministerului de agricultură și industrie.

E o admirabilă expoziție în mic a tuturor lucrurilor de mîna și resboiu acest album, și domni D. Comșa și V. Tordășianu câștigă drept la nouă laude prin întocmirea albumului.

Scriitorul acestor rînduri a văzut, înainte cu două săptămîni, o parte din lucrurile menite a fi așezate în album. E ceva ne mai pomenit la Români. Nimeni nu și-a luat adică până acum osteneala să facă acest lucru. Că-l sîvîrșesc suslăudații domni, e de însemnătate nu numai pentru-că se arată ceea-ce știe lucra mîna măiastră a Româncei, dar și pentru-că astfel se iau mîsurile ca în viitor să nu se peardă nimic din ceea-ce am reușit să păstrăm până azi.

Ceea-ce fac d-nii Comșa și Tordășianu este de însemnătate nu numai pentru frații din Ardeal, ci pentru Români de pretutindeni. Și munca lor este cu atît mai grea, cu cît în același timp când s'au apucat de acest lucru, trebuie să se îngrijească și de bani mulți, căci mai multe femei lucrează într'una la modeluri și costă mult îndeosebi modelurile covoarelor, cari sunt executate pe hîrtie, în colorii, după-ce întău trebuie desemnate, cu grijă mare, de pe original; ear bani disponibili pentru acest scop nu au, ci trebuie să adune de ici și colo, și se știe ce greu adunî bani dela Români.

Ținem dar, ca chiar acum de sîrbători, să atragem luarea aminte a tuturor Românilor asupra lucrării d-lor Comșa și Tordășianu, să îndemnăm pe toți a da ascultare apelului ce domnia lor au adresat în această privință, căci lucrarea pusă la cale de susnumiții președenți se face înspre mîndria și folosul întreg neamului românesc.

R. Ș.

Alegere de notar.

Cu terminul de 22 Decembrie c. s'a scris concurs din partea preturei din Arpașul-inferior (lângă Făgăraș) pentru ocuparea postului de notar comunal în aceea frunțată comună pur românească. Cum, cualificația notarilor abia acum s'a ridicat la 8 cl. gimnasiale, eo ipso până acum s'au cualificat indivizi pentru aceea importantă carieră și cu mai puține pregătiri — ar fi fost de dorit, ca în comuna sus menționată, să fie ales acel cu cualificație mai întensivă, ear' nu favoritul dlui primpretor, precum s'a întîmplat. Nu m'ar fi îndemnat absolut nimic a publica ceva în chestii atît de delicate, de nu ar exista împrejurarea, că adică între competenții 2 înși au fost cu maturitate și mai presus de toate Ro-

mâni buni, cari și stabilese viitorul numai pe basa calităților intelectuali, în lipsă de protecție. Acești tineri bravi însă, nici nu au fost puși în candidație, ci dintre 12 competenți a fost pus favoritul, un anumit Boeriu recte: Boer, cu cualificație problematică, fost ani de-a rîndul scriitor la pretură; — cu... 3 jidanî botezați, la ce bietul poporul se înțelege că a ales pe Român după nume, dar nu în sentimente. Și aceste toate le-a făcut un prim-pretor Român și el, cari oficiali de-ai noștri și așa sunt atît de rari fenomene pe orizontul întunecat al administrației ungurești

Din convorbirea avută cu d-nii preoți locali am firma convingere, că la caz de era candidat vre-unul dintre cei doi tineri, favoritul pica necondiționat.

Am spus aceste toate, ca să se știe cu ce mari obstacole au să lupte și puținii tineri cualificați ce-î avem.

Aemillus.

ULTIME ȘIRI.

Paris, 5 Ianuarie. La alegerile de senatori săvîrșite ieri, dintre 96 mandate 7 au fost câștigate de conservatori, 25 de progresiști, 18 de guvern, 36 radicali 10 socialiști. Guvernul a câștigat 11 mandate. Intre cei aleși este și Andrieux, fost prefect de poliție în Paris.

Bruxella, 5 Ianuarie. A făcut senzație mare în oraș faptul că regele Leopold n'a vrut să întărească pe nou alesul președinte al Academiei, pe Hector Denis. Causa neîntăririi este că nou alesul este socialist și ca deputat de un șir de ani a spus multe adevăruri crude atît la adresa guvernului cît și a regelui. Mai în urmă, cu prilejul morții reginei, Denis a fost care în Cameră a propus o moțiune protestând ca să i-se trimită regelui adresă de condolență și a criticat aspru pe rege pentru purtarea sa față de principesa Stefania, pe care, după cum se știe, a isgonit-o de lângă mama sa moartă și n'a lăsat-o să ia parte la înmormîntare.

În presă s'a încins o mare discuție în giurul neîntăririi și cele mai multe ziare critică aspru pe rege, recunoscînd de altfel și ziarele potrivnice lui Denis că acesta este un mare învățat și face cinste Belgiei.

Drezda, 6 Ianuarie. „Drezdeuer Journal“ vestește că moștenitorul de tron a pornit procesul de despărțire împotriva soției sale fugită cu profesorul Giron. Curtea regală pretinde dela prințesa Luisa ca ea să trăească retrasă unde-va într'un mic orașel. În acest caz i-se va da voie să-și vadă din când în când copii.

Bêtrânul rege, care a fost rău bolnav, este foarte amărit și a scris nurorii sale să se întorcă acasă. Copii plîng într'una după mama lor, și întrebă: „Când vine mama?“

Budapesta, 6 Ianuarie. Din isvor aproape de guvern se asigură că înțelegerea încheiată cu Austria merge pe socoteala Ungariei. Aceasta va perde cel puțin 150 milioane pe an. Cele două guverne s'au înțeles să ridice vama nu numai pe grâne dar și pe obiectele industriale; prin urmare Ungaria va fi la discreția industriei Austriei, căci obiecte industriale din alte părți nu vor putea să între în monarhie și în Ungaria să facă celor austriace concurență. Măsurile de a examina reciproc vitele ce trec în Austria ori întră în Ungaria, earăși numai pe aceasta din urmă vor păgubi-o, căci Austria și așa nu aduce vite în Ungaria, deci greutăți numai vitelor maghiare li-se va face.

COPILUL INGHEȚAT.

— După Eitvös. —

O, cine-n noapte-așa târziu
Trece prin întințim?
Căci miezul nopții a simțit
Și universu-i lin.

Pe-acolo umblă-un biet orfan
Cu sufletul cernit;
Dar' nu se va scula mai mult
Cea-ce l-a înbit!

Pe dâlmă rece — a mună-sa
Plângând s'a așezat:
„O mamă, dragă mama mea!
Iai, cătu-s de 'ntristat!”

De când te-au îngropat aici,
De-atunci sunt abatut;
Și nu e nimenea din sat
Să-mi dea un sărut.

Și nime nu-mi mai zice-acum:
Tu drag copilul meu...
In casă-i frig și ne-călzit,
Pustiul e 'n locul tău!

De ce nu pot fi îngropat
Cu tine-aici și eu?
Că sunt sărac și părăsit
Și frigul iernii-i greu!

Astfel se jeluște-amar
Orfanul întristat;
Dar' crivețu-i răspunde-atunci
Cu-n lung șuer turbat.

E frig și lacrimile lui
Înghiață pe obraz;
Cu spaimă caută-n jurul său
La a morșilor prinaț.

Adânc repaus domnește-aici,
Liniștea-i de mormânt;
Numai suspin de vânt prin crengi,
Și neaua cade-n vânt.

S'ar ridica, nu poate, rat,
Recade-acum învinis
Pe scumpa dâlmă. Suspînând,
Un greu somn l-a cuprins.

Și-acum orfanu-i fericit,
Se simte bine el;
Căci grijile toate-au trecut,
Somnu-i amic fidel.

Maî bate-odată al său piept,
Și cu-n suris ușor
In lung repaus el trece apoi,
Și chinurile-i mor.

Traian I. Magier.

DAR DE CRĂCIUN.

— Noveletă. —

În sala mare a locuinței bogatului fabricant Hartvig strălucia o lumină vie, produsă atât de lustrul de cristal cât și de mulțimea de luminări de ciară ce ardeau pe cei doi pomi mari de Crăciun din mijlocul salei, ale căror crengi ajungeau până în tavan.

Pe două mese lungi erau așezate o mulțime de cadouri și stăpânul casei, d-nul Hartvig, se ocupa încă mereu cu arangiarea altor cadouri. Pe una dintre mese erau cadourile pentru familie și cel din casă, ear pe cealaltă, după un vechiu bun obicei, cele destinate pentru personalul din comptoar.

În sfârșit toate în ordine. D-nul Hartvig face semn soției sale. Doamna se așază la pian și cântă melodia sârbatoarească, trăgănată a Crăciunului.

D-nul Hartvig deschide ușile și cată întră mulțime de fetițe și bărbai cărî aruncă priviri curioase, către mesele cu cadouri. Nainte venia unica fiică a d-lui Hartvig.

Elsa Hartvig era o blondină de vre-o douăzeci de ani. Dar mișcările fetei nu arătau nimica veselie sau elasticitate. Pe fața ei palidă era par'că un vâl de durere și în toată ținuta ei se vedea o oboseală. Se înțelege însă, că de mulțimea cadourilor ce o așteptau se roșise puțin de emoție. Și când se apropie de ea tatăl ei, privind-o cu ochi scrutători și o întreabă: „Ei, Elsa mea, ești mulțumită”, se aruncă la pieptul bătărnului și murmură: „Mulțumesc din inimă, îți mulțumesc tată!”

Mama, care terminase cu cântecul de Crăciun, se apropie și îmbrățișându-o, o sărută. La moment însă tinera fată fu cuprinsă de o durere vie, și apăsă blondul cășor pe umerii mamei ca să-și poată îneca plânsul.

Noroc că tatăl era la masa cu daruri; doamna Hartvig trase repede pe tinera fată care plângea amar la pianul de lângă fereastră.

„Sermană copilă” întreabă speriată, „ce ai? Reculege-te dar, Elsa mea!”

„O mamă”, murmură între suspine tinera fată „sunt așa de nefericită!”

Pe fața bătărnicei dame trecu un zîmbet ușor. Buzele i-se mișcau, voia par'că să spună ceva mângâietor, se mulțumi însă să netezească, blând, capul

ficei sale. Se desfăcu apoi din brațele copilei, exclamând:

„Unchiul Fritz!”

Era fratele doamnei Hartvig, un bătrân necăsătorit, care intră în sală și veni ca și în tot anul și acum, să petreacă seara de Crăciun în familia cumnatului său.

Elsa se ridică repede și se nisui să ștergă urmele lacrimilor. Unchiul Fritz o întâmpină rîzînd; scoase din busunarul paltonului său o cutie, o dete nepoatei sale, zicînd: „Un mic cadou de Crăciun!”

Cum însă Elsa desfăcu acea casetă nu putu reține un strigăt de surprindere. Era un minunat inel cu un admirabil opal mare, încunjurat de o mulțime de diamante strălucitoare.

„Ei, sigur nu-ți place”, o tachină unchiul.

Tinera fată sărută pe bătrân.

„Ești așa de bun, unchiule!” zise ea mulțumind și trase inelul pe deget, mișcându-l încoaci și încolo, să se desfăteze mai mult în strălucirea diamantelor. Dar' deja în momentul următor o umbră de durere îi acopere fața și un suspin lin trece fără de voce pe buzele ei.

Unchiul Fritz observă acum că ea plânse.

„Abia imi vine a crede, — zise el jumătate trist, jumătate glumind, tu ai vărsat lacrimi, — lacrimi în seara de Crăciun!”

Tinera fată își plecă repede fața și tăcută privia în jos. Unchiul Fritz o observă cu atențiune; mila și emoția se ogîndiau pe fața lui plină de bunăvoință. Se plecă la urechea fetei și-i șopti:

„Sus cu capul, copilo! Nu despera! Cine știe, Moș Crăciunul ce ți-a pregătit! Ce e mai bun, vine totdeauna la urmă!”

Elsa îl privi surprinsă și voi să-l întrebe ceva, dînsul însă se depărtă.

Elsa medita. Ce vrea unchiul prin cuvintele sale profetice. Îngânurată, se duse la fereastră. Să fie oare o bicicletă, ce ea așa de mult își doria; tatăl ei însă nu i-a împlinit această dorință, de teamă ca nu cumva adoratei copile să i-se întempe vre-o nenorocire.

Elsa suspina. Fața ei se întunecă, eară ochii i-se împăinginează. Toate cadourile bogate, cărî și-le-a dorit sau numai le-a și cugetat, nu o

puteau înveseli. Ea numai poate fi veselă, de atîta vreme.

Ochii gânditoarei fete priveau printre obloane afară, în strada liniștită. Intunerec și afară, în natură, ca și în inima ei. Scenă grozavă e înaintea ochilor ei, scenă pe care nu va uita-o nicî-odată.

Era la finea verei, când își dete întîlnire cu Valter Rohrbeck în grădina casei. De câte-va săptămîni iubia pe contabilul înalt, brunet, a cărui inteligență și sirguință în oficiu o lăuda mereu tatăl ei. Nu știa nicî ea singurătate cum a fost, nu putea să nu asculte cuvintele înțelepte însă pline de dulceață ale tinereului. Schimbau cuvinte pline de iubire, jurăminte și apoi dulci sărutări. Și cu totul răpiț de fericierea dragostei lor, n'au auzit șgomotul pașilor cărî se apropiu, până când nu i-a deșteptat ca din somn vocea tatălui ei.

„Dute!” strigă bătrânul domn, roșu de mânie, și cu ochii schinteitori stătu înaintea lor arătînd poruncitor cu mâna cătră contabil. „Te du din casa mea! Și nicî-odată mai mult să nu te ved! O să te învîț eu să-mi protesti în taină copila!”

Valter Rohrbeck n'a zis nicî un cuvînt. A aruncat numai iubitei o privire nespuse de dureroasă și palid ca moartea, cu capul plecat, s'a dus.

Ea rămînînd îndărăt, a fost certată de supăratul ei părinte.

De atunci însă tatăl ei n'a mai amintit nicî-odată despre cele întemplate; se părea că a și uitat cu totul purtarea lui plină de mânie. Ea însă — Elsa, nu putea să uite cele petrecute. Se făcea din ce în ce mai tăcută, mai palidă. De iubitul ei n'a mai auzit nimic. A uitat-o el sau se gîndește cu credință și dragoste la ea, cum se va gîndi ea întotdeauna la el?

Sunetul tare al soneriei deșteaptă pe trista fată din gânduri. Ea se întoarce de nou în sală. Îi bătea ciudat acel murmur ce par'că trece printre cei prezenți și par'că toți ochii sunt ațintii asupra ei, curioși și rîzătorî. Ce să însemneze aceasta?

Și acum se întoarce servitorul care mai nainte se depărtase repede și anunță:

„Domnul Hartvig, cadoul de Crăciun al d-șoarei!”

DOINA.

— Conferință. —

Ce este „Doina”? De unde vine acest cuvînt cu darul ul d'a pătrunde adînc în inima orî cărui român? — Originea lui? Mister — Și care e valoarea Doiniei în literatura populară? O nesfîrșită controversă — Declar dela început că este una din cele mai grele probleme ale trecutului nostru; nu pretînd a-i da o soluțiune, ci mai mult voiu expune un mod de a vedea, încercîndu-mă să mă apropiez de adevăr cu puținele date istorice și literare de care dispunem.

Originea cuvîntului. — Dumitru Cantemir, în „Descriptio Moldaviae” ipotetic admite că Dacia ar fi numit pe zeul Marte sau pe Bellona cu cuvîntul „Doina”. Cantemir admite această origine întemeindu-se pe faptul, că Moldovenii întrebuințau cuvîntul de „Doină” în cântecele lor privitoare la fapte războinice. Dar numai pe această observație este cu neputință să ajungem la concluzia că Dacia ar fi zis „Doină” lui Marte sau Bellona. Cantemir nu învoacă vre-un izvor istoric, nicî chiar vre-o tradițiune populară. Și în acest sens nu se aflî nimic la nicî un istoric vechiu, roman sau grec. Petru Maior crede că „Doina” vine dela $\delta\omega\mu$ sau $\delta\omega\nu$, Jupiter; dar nicî procesul fonetic, nicî procesul istoric, nu pot întări o asemenea părere.

Boerul Mălinescu dă trei soluțiuni: „Donativum, Danubium sau Diana”. E evident că trei soluțiuni așa de deosebite în înțelesul lor dovedesc că ipoteza este o fantazie destul de naivă. Heliade, într-o

notă de sub o poezie a lui Arski, pare a crede în originea: „Diana-oda”. Într-o „Diana”, „Diana-oda” și Doina, o slabă asemănare de consonanță. În poezia populară ori care ar fi colecțiunea, nu există nicî o doină relativ la vre-o zeiță, nicî chiar cu un subiect de vinătoare. Laurian și Maxim, mai în urmă și Aron Densușianu, cred că „doina” vine dela „doleo”, din forma intermediară și dispărută „dorina”. Ceea-ce face pe acești bărbai să ajungă la asemenea derivațiune este convingerea că „doina” e cîntecul durerei, e forma poetică a jalei noastre istorice. D. Hașdeu opune acestei ipoteze legea generală a limbei românești, susținînd — și dreptatea e neclintită de partea d-sale — că din „dol”, „doliu” și „dolina” în românește nu poți avea decât: „dor”, „dorin” și „dorina”.

Cihac scoase doina din „dwoimiza”, fluer dublu, firește gîndindu-se la versuri ca: „din fluer doinaș”. Dar va fi „doinaș” formă istorică veche? Pare mai mult o creațiune alui Alexandri. Și chiar verbul „a doini-doinire” nu este încă dovedit ca un verb vechiu. Și dacă legea lui Locke, că ori-ce noțiune abstractă se derivă dintr'una concretă, este un adevăr universal, în problema noastră ideea de „dublu” o aveam deja în abstracțiunea romană și românească de „dol”, din care ar fi fost mai ușor și mai firesc să se formeze „doina”. D. Hașdeu simte problemele cu mult mai profund D-sa își dă seama că are de urmărit originea unui cuvînt (fundamental, unul din acele cuvinte ce stă în intimă legătură cu originea însăși a popoarelor indo-euro-

pene D-sa se bizue, în admirabilul său studiu, pe faptul că doina în neamul românesc are o îndoită formă: „doină” și „daină”. Peste Carpați există „daină” identic cu „doină”. Și forma „daină” e lumina cu care marea noastră învîțat pătrunde în cel mai adînc întuneric din viața celui mai scump cuvînt din limba noastră. Zencilul „daină”, „dină” însemnează „lege”. Persanul „din” și armenianul „den” însemnează „religiune”. Intre lege, religiune și vers, este o străvechie legătură, din copilăria popoarelor. Aristot constată că în vechime popoarele povesteau evenimentele istorice și formulau legile, civile sau religioase, în versuri. Agatirșil, cu mult înaintea Dacilor în Dacia păstraseră forma versului pentru lege și istorie.

Dar zencilul „dieni” și lithuanul „daină” este și cîntec tradițional. D. Hașdeu, sprijinindu-se pe cercetările lui Weber, alătură la cele de mai sus și cuvîntul „dhaină”, din cel mai vechiu dintre cântecele vedice, eșit din rădăcina „dhi” a cugeta, zencilul „di” a vedea.

Astfel d-sa ajunge la concluzia că romanii au găsit cuvîntul „doină” în Dacia, cuvînt străvechiu la Daci; adăgînd și faptul, susținut și de Michelet, că poporul roman — nu e vorba de clasa cultă — era un popor care n'avea înclinare la cîntece, — musică sau poezie. Poporul românesc, plămîndu-se, din învinși și învingători, a luat cîntecul „Doina” dela Daci.

Dacă originea cuvîntului este așa de controversată, genul retoric-popular nu este mai puțin discutat. Ce este „Doina”? Cum

s'ar limpezi de celelalte feluri de populare, în trecut și astăzi? Eacă a doua întrebare, earăși grea, earăși nelămurită. Alexandri afirmă că „Doina” sunt cîntece de iubire, de jale și de dor, plîngerî duioase a inimicii Romînilor în toate împrejurările vieții sale. Antonin Roques, în volumul său „Chants Roumains”, scrie: „La Doina est un chant qui tient de l'élégie, de l'ode et de la ballade”. Costache Negruzzi, imbinînd versuri populare cu versuri personale, se încearcă a semnala doina ca un cîntec în genere de plăcere și îndeosebi de iubire. Voinicul momește mîndrele cu doina. Mîndrele convinse îi cer să-i cînte doina. Simeon Florea Marian în fruntea doinelor, culesse de prin ținutul Sucevei, gura Humorului, Rădăuți și Dorna, imprimă cuvintele lui Alexandri. Ioan Urban Iarnik și Andrei Bîrsan, în minunatele „Doina și strigări din Ardeal”, însoțit de un glosar prețios din o mulțime de puncte de privire, traduc „Doina” cu „chanson, poezie mélancolique”. G. Dem, Teodorescu se exprimă astfel: „Doina” și plîngerile cîntate cu melancolie lângă mormîntul repausatilor sau în singurătatea pădurilor în contract cu natura mîreață, sub influența indignării în contra nedreptății soartei, săraciei și asupririi”. D. Hașdeu, chiar și d-sa, nu determină lămurit valoarea ei în cuvintele: „Doina nu este propriu zis jalnică elegie — en longs habits de deuil — ci scurtă ca și sentimentul, doina este expresiunea sentimentului sub toate formele: tristețe, bucurie, iubire sau ură, entusiasism și desperare, pace și războiu, dar întotdeauna avînd în ea ca notă de dor,

Și servitorul căuta să-și ascundă risul și rideau și ceilalți, făcându-și semn unul altuia. Tatăl însă aruncă o privire repede ascunsă spre Elsa, face un semn cumnatului său și merge către ușa.

Elsa nu știe ce i-se întâmplă. Unchiu' Fritz se apropie de dînsa și îi leagă ochii.

«Ei, grijă copilă! — îi șoptește el, ghici ce vine acum?»

Elsa aude cum se deschide ușa și un murmur general, un ris năbușit în toate părțile sale. Pași ușori se apropie de dînsa și cineva se oprește tocmai înaintea ei.

Inima îi bătea tare. Un gând care o ametea, îi trece deodată prin minte. Vrea să strige de bucurie — dar' nu, asta nu se poate. E imposibil și ca gând!...

Aude șoptele părinților cari s'au apropiat de — ea. Vocea tatălui ei sună așa blând, moale și ear' crește în ea speranța, speranța dulce, fericitoare.

Dar' nu mai poate suporta emoția și nesigurauța. Își smulge batista dela ochi și:

— Walter!

Cu brațele deschise îi stă înaintea ei, iubitul, și ea uitând de toate din giurul ei, i-se aruncă în brațe, plângând și rîzînd.

«Elsa mea, am avut eu dreptate, ești acum mulțumită» întreabă tatăl ei?

Ea se desface repede din brațele iubitelui și îmbrățișază pe tatăl cu toată vehemența unei fete de douăzeci de ani complet fericită. Și apoi sărută și pe mama-sa.

Di Hartvig se întoarce către cei prezenți, cari cu un sentiment de bucurie și plăcere priviau la această scenă familiară. Cu dreapta ia mîna tinerețului, cu stînga a sicelei sale și cu o voce veselă zice celor prezenți:

«Mă bucur că Vă pot aduce la cunoștință logodna ficei mele Elsa cu dl Valter Rohrbeck».

Apoi zice servitorului:

«Franz, adă pahare să bem toți în sănătatea mirilor».

Până se umpleau pocalele, unchiul Fritz se apropie de Elsa să-și desmerde obraji roșii:

«Ei, copilă, ce am zis? Ce-î mai bun, vine totdeauna la urmă. Am avut dreptate?» Trad. H. B.

Inima.

Când stai la sfat cu gândul tău,
Al vieții rost spre-a-l judeca,
Te dumerești: Nu ar fi greu...
Și-î mult ponos de ce-ai scăpa; —
De n'ar fi inima!

Dar pe netrebnicii 'ngânfați
Când tu îi vezi stăpîni, domnind,
Când vezi cinstiți 'nlături dați,
Cu slăbănogi la rînd căzînd, —
Te rabdă inima?

Când visurile ce-ai hrănit,
Din suflet plin de doruri vî
Ți-se distrug; tot ce-ai tubit
Durerii ține armonii... —
Se rupe inima.

Și de a-î simți și ai văzut
Că lumea asta-î cea mai rea,
Că binele a dispărut...
Ș' abe'-ai firît o viață grea, —
E vina inima.

Artur.

Din vremurile vechi.

Noi, cei din zilele noastre, ne revoltăm când citim prin cronice despre „barbariile“ vechilor voievozi și nu ne intră în cap cum a putut face acești oameni lucruri așa de neomenești. Și nu e mirare, dacă auzi pe unii și pe alții vătându-se de înspăimîntătoarea cruzime a unora dintre Domnii noștri, și tînguindu-se de negrăita stare de sălbătăcie în care ne găseam noi pe acele vremuri.

Să lăsăm de-ocamdată pe cel mai năpăstuit dintre Voievozi, pe Vlad Țepeș, și să ne uităm la unul care a fost într'adevăr soarele Românilor o jumătate de veac, la Ștefan cel Mare, care după fie-care biruință ridica lui Dumnezeu o biserică și postea câte trei zile, numai cu pâine și cu apă, ca să mulțumească Domnului de sus pentru biruință. Acest Domn viteaz, drept, bisericos peste măsură, după-ce a biruit pe Leși în pădurile Cosminului, a pus pe toți nobilii pe călîi i-a prins, să-î are o câmpie. I-a desbrăcat până la piele, i-a înjugat ca pe boi, câte patru, câte opt, după-cum erau bărbați mai voinici sau mai slabi, și lăsând pe soldații săi să-î bată cu biciul, se sfășeau bieții Poloni sub greutatea muncii de vită și a loviturilor de bici.

Ce barbarie, strigă cel slab de îngeri. Polonii n'aveau altă vină decât că s'au luptat pentru țara lor, de ce să-î pedepsești așa de cumplit? Ce ai zice dacă s'ar face astăzi un lucru ca acesta?

numele de „Matheias Craiu“, ear Ioan Huniade cu numele de „Ianoș Sibianu“. Dar se cântau în românește? Ce și ce fel de cântece bătrânești? Nimic nu știm. De pe la 1574 cronica lui Matei Strykoski aruncă ceva despre acest obicei.

Lui Aron Vodă îi plac petrecerile cu veselii fără perdea. De sigur a ascultat și cântece bătrânești. Cronicarii nu ne spun nimic despre aceste cântece. Leon Vodă primește delegațiunea lui Gustav Adolf cu alaiu mare, cu cântece în limba românească: „Chorus erat, qui Valachica lingua patrium carmen gutture cantabat“. Cam cum cântau tot, se înțelege, dar ce era, acest „patrium carmen“, nimeni nu ne spune Constantin Vodă, aliat cu Rakoczi, întra în Oradea-Mare urmat de călăreții săi. „Și musicul călăreților lui Constantin zicea „nota“ fetel românești când și-a perdut caprele și plîngînd le căuta pe munți“. Simțim ceva. Și când cronicarul, citat de Șincai, adaogă că ostașii lui Rakoczi cântau „nota“ lui Chemeni Ianoș, „Dumnezeul lui Israel care șezi în ceruri“, înțelegem ceva: deosebirea între o oștire care avea de obicei să cânte un cântec de lume, și ceialaltă care cânta mai mult cântece religioase.

Dar din ceea-ce cântau călăreții lui Constantin Vodă nu ne-a rămas nici un vers. În cronicari se mai găsește vre-o șase pomeniri despre petrecerile dela mesele Domnilor, — însă așa de libere erau acele petreceri, că unul din cronicari se sfiește de-a însemna vorbele scăpate după mai multe zile de mîncare și de beutură.

Ce fel de poezie va fi fost Doina, din asemenea indicațiunii este cu neputință

Bine înțeles, astăzi aș zice cu totul alt-ceva decât ceea ce zic despre Ștefan. Alte vremuri, alte feluri de pedeapsă și de răsbunare. Poate că pe vremea lui Ștefan ar fi fost barbarie cu mult mai cumplită, decât ne pare nouă fapta lui, răsbunarea ce și-au luat-o Englezii de astăzi, contra nefericitorilor Burf în Transvaal. Au scris destul gazetele despre „lagărele de concentrare“ și de alte multe neomenii ce le-au făcut Englezii în războiu, pe care Ștefan-cel-Mare poate nici odată n'ar fi îndrăznit să le facă. I-s'ar fi părut că i-se răstoarnă cerul în cap. Și totuș, Ștefan a fost barbar că a pedepsit, simplu, dar într'un mod original pe călî-va nobilii cari făceau umbra pămîntului? El n'a pus în jug pe toți Leșii prinși; soldaților de rînd le-a dat drumul și-a oprit numai pe nobili. Numai aristocrația a voit s'o umilească, numai pe acei ce și atunci și mai înainte și după aceea trăiau numai ca să se certe, să facă încercături în lumea lui Dumnezeu, și-și puseseră în cap să cuprindă Moldova ca s'o împartă între ei, ici un castel și o moșie mic, dincolo un castel și o moșie ție, ear de ceea parte lui Ilie, după vorba biblicii. Cu poporul polon n'a avut Ștefan să împartă nimic, fiind-că bietul popor polon n'avea nimic și era și pe atunci ca și astăzi poate poporul cel mai vrednic de simpatie și de compătimire din Europa.

Când era Ștefan strîmătorat din toate părțile și amenințat de Sultan cu pustiirea Moldovei, a cerut ajutor dela regele polon și nădăjduia, după semnele de prietinie ce și le-au dat, să aibă ajutor dela el. Mai ales că primejdia era pentru amîndou de fel de mare: după Moldova pustiită de Turci ar fi venit rîndul Poloniei. Regele l-a tot purtat cu vorba; gândul îi era să vie Ștefan în persoană la el să-l roage. Fudulie de cap fără minte. Ștefan s'a dus. Și acum ascultați ee-î face regele! Il primește într'un cort, în mijlocul taberii, și atâtea face atâtea drege — toate studiate de mai înainte — până aduce pe Ștefan de-î cade în genunchi cu rugămintea. Atâtea aștepta regele, și de-odată la semnul lui, toate pânzele cortului a căzut la pămînt, și toată tabăra a văzut pe Ștefan al Moldovei în genunchi la picioarele regelui polon.

Totul era pregătit ca la teatru, ca să facă de rușine pe viteazul Ștefan, și ca să se poată fuduli regele că Ștefan i-a închinat țeara ca unui cine știe ce viteaz mare.

Ștefan, neînduplecatul și cu adevărat viteazul suflet, ar fi fost în stare într'acea

să tragem o concluzie. Totuș s'ar putea, din câte-va date, să se construiască o ipoteză admisibilă.

La început, când aproape nu știm mai nimic sigur despre formațiunea noastră ca popor cu un suflet și o fisonomie deosebită, este probabil că „doina“, să însemneze cântec în genere. La toate popoarele serioase, un singur cuvînt a fost ajuns pentru ori ce versuri, indiferent de subiectul lor. Când însă cu vremea, s'au limpezit diferitele genuri de poezii, un cuvînt n'a mai fost suficient. În ori ce caz un lucru e sigur, că „Doina“ n'a mai însemnat, cu mult înainte de cei mai vechi cronicari, cântec, poezie în genere. Miron Costin, carele cunoaște tot ceea-ce se scrisese înainte de el de cronicarii Moldovei, scrie: „La mesele Domnilor, lăutarii erau cîntînd nume bun și de laudă celor buni și de ocară celor răi și cumpliti“. Cântece tradiționale, bătrînești, moștenite prin obiceiul de-a se cânta la mesele celor mari. Dar asemenea rapsodii epice de felul cărora mai avem încă în poezia populară, nu erau „doine“, nu se numiau „doine“, căci Miron Costin ar fi spus-o. Și nici „doineau“ lăutarii, ci „cîntau“. Iacă de ce, câte-va decenii mai în urmă învățatul Dumitru Cantemir, cercînd să arete originea cuvîntului „doină“, ne spune categoric ce este Doina. Cuvîntul de „doină“, se repetă ca un preludiviu „la începutul tuturor cântărilor potrivitoare la faptele războinice“. Într' Doină dar și vitejie e o strînsă legătură istorică. S'a trebuit ca armatele noastre să cânte doine ca să-și sporească entuziasmul, curajul. D. Hasdeu găsește scris pe psaltirea slavo-română alui Do-

clipă să înjunghe acolo pe loc pe ticălosul rege, dacă nu ar fi avut nevoie de ajutorul lui. Ce era în sufletul lui atunci! El în genunchi, și adus până la asta cu atîta meșteșug de un slab! A tăcut atunci dar a ținut minte. Și cînd i-a venit bine și i-au intrat cu dușmănie Polonii în țeară, le-a făcut-o și el lor. Regele cu nobilii l-au umilit pe Ștefan și el n'a făcut alta, decât la rîndul lui să-i umilească și el. N'a avut poate cum într'altfel, decât așa punîndu-i să are, ca să le arate că nu numai că nu le-a închinat țeara, dar că-i socotește ca pe niște vite.

De-atîta se plîng cei cu sufletul prea delicat? Răzbușări de acestea s'au făcut mii și mii în cursul veacurilor. Ori unde deschizi istoria le găsești, la toate popoarele Vorba cu popor civilizată și necivilizată este așa un fel de pupăză peste colac în istorie, și-și are rostul ei într'altceva. Când e vorba de răzbușări și pedepse, popoarele, fie în culmea civilizației ori fie sălbătice, sunt același aluat și se coc în același cuptor. Același nebunii și barbarii le fac toate, și la fel, ba gîndesc că popoarele civilizate le fac cu mult mai mari, căci sunt mai rafinate și știu mai multe.

Este într'adevăr Vlad Țepeș așa de monstru în istorie, în cât noi Românii trebuie să ne înfiorăm și s'avem vecinic capul sub manta de rușine, că a putut să se nască dintre Români un om ca el și că l-am putut suferi ca stăpîn? O, ce barbar suflet și între ce barbari a trăit!

Aduceți-vă aminte, că a pus în țepi pe nu știu câte sute de ianiceri, ear pe pașa Hamza într'o țepușă mai înaltă precum i-se cuvea. Ear el, între aceste țepi puse la rînd, ospeta cu oștenii săi, desfătîndu-se la țipetele chinuțiilor. Unde s'a mai întîmplat una ca asta?

O, s'a întîmplat de aenumerate ori! Nu vreau să vă aduc exemple de ne mai pomenite barbarii din istoria Angliei și a Franciei — ian acele două țări ca cele mai culte în Europa — vă trimit eu mintea numai la poporul cel mai cult și mai însemnat al vremilor vechi, în epoca poate a celei mai înalte dezvoltări a vremilor vechi, în epoca poate a celei mai înalte dezvoltări culturale a acestui popor: la Romani pe vremea lui Nero, acest împărat fără îndoială a fost mai cult decât Țepeș, Romanii lui mai civilizați decât Muntenii acestui Vodă și totuș Nero și Romanii săi au făcut o barbarie mai cumplită decât Țepeș: au înfășurat sute de ereștini în zdrențe și rășină și legîndu-i de stâlpi înalți le-au dat foc. Într'aceste

siteiu șase versuri cu însemnarea prin care se atribuiesc lui Ștefan cel Mare. Cîntecul e războinic și evident croit pentru ostașii țarei.

„Hai frați, hai frați, la năvală dați
„La năvală dați, țara v'aparați!
„Hai frați, hai frați, la năvală dați,
„La năvală dați, crucea v'aparați!
„Hai frați, hai frați, la năvală dați,
„La năvală dați, steagul v'a aparați!

E așa de ușor cât e și de bărbătesc. Nu are în el de cât trei noțiuni fundamentale; țară, cruce și steag. Și e așa de simplu în împletitura lui în cât a fost ușor de învățat, foarte ușor de transmis, și foarte greu de uitat. Eacă de ce o asemenea poezie, chiar de n'ar fi fost făcută de Ștefan cel Mare, a venit de sigur din vremuri vechi de tot. Cuprinsul doinei trebuia să fi fost vitejesc, ear nu jalnic.

Nu plîngere, ci strigăt de bărbăție. Nu melancolie, ci energie națională. Prin ea se exprima nu poezia iubirei ci energia etnică a celui mai războinic popor de-acum cinci secole. Alt-fel de ce s'ar fi gîndit Cantemir la „Marte“, când voia să-și dea seama de originea „Doinii“? Și de ce el, pe la începutul secolului XVIII-lea, leagă „Doina de „faptele războinice“? Dar chiar în poezia populară „Doina“ ne revine ca ecoul eroismului nostru din trecut. Când un voinic cîntă „doina“ vaille clocotesc, codrii „se înfioară“, munții „se clatină“. Un așa cântec nu e nici de jale, nici de iubire, nici de plăceri ușoare.

O altă dovadă ar rezulta din evoluțiunea Doinii în raport direct cu evoluțiunea statelor românești și cu prefacerea soartei poporului român de pretutindenea. În ipoteza că „Doina“ ar fi „cântec eroic“

de dorință, de așteptare“. Semnalări, sau vagi sau prea generale. Afară de Costake Negruzzi, care face din Doină un cântec de veselie și de petrecere, ceialaltă largesc așa de mult cercul încât „Doina“ poate cuprinde toate genurile de poezie, — afară de satiră și de epopoe, — toate sentimentele, toată gama inspirațiilor omenești. E un nedefinitiv. D. Hasdeu simte și formulează mai profund decât toți, dar cuvintele sale cuprind mai mult psihologia poeziei populare decât ceea-ce a fost și este Doina. Cauzele confuziunii sunt multe Lipsa regretabilă a documentelor certe din trecut; colecțiunile de poezii populare, absolut toate prețioase, dar amestecate în grabă, dintr'o teamă norocoasă ca nu cumva să se piardă cel mai prețios tezaur al neamului nostru, și mai cu seamă muzica plîngătoare, muzica cam de vre-o 150 de ani, (nu e vorba de muzica bisericască) cu gama ei orientală, absolut deosebită de gama occidentalului.

Muzica pe care s'a trăgănat unele poezii populare a făcut pe cei mai mulți învățați și poeți să creadă că fondul Doinii este melancolic, că Doina noastră este jalea noastră etnică, istorică și socială. Profesorul G. Dem. Teodorescu crede chiar că la „mormîntul repausaților“ se pot boci plîngeri cari s'ar confundă cu doinele.

În genere despre poezia populară documentele trecutului nostru sunt sărăcuțe de tot. Pe ici pe colea, pomeniri în treacăt, slabe licăriri, din care cu greu poți stoarce câte ceva. Matei Corvin, regele Ungariei, contimporan cu Ștefan-cel-Mare, poruncia uneori lăutarilor să-î zică cântece bătrânești. În poezia populară e cântat cu

„făclii vii“ Nero se plimba și se desfăta, și după dînsul toată Roma cea cultă, bărbăți și femei din aristocrație în amestec cu cele mai din urmă canalii.

Și dacă Tepeș a chinuit astfel pe dușmanii săi cari voiau rēul țării sale și al neamului său, cu atîta mai cumplit a fost Nero, care a ars de vii oamenii cari nu-î făcuseră nici un rău și pe care-i știa nevinovați.

Se înțelege, că barbariile altora nu scuza pe-ale lui Tepeș. I-le scuza însă vremile și împrejurările. Rēu destul, că istoria e plină de asemenea Domni, și e trist că împrejurările și vremile dau ocaziune să se facă barbarii de-acestea. Dar, ele s'au făcut și se vor face.

Ear pe Ștefan cel Mare, ce să-l scuza, că a pus pe Poloni în jug? E nevoie să aducem scuza pentru el? Eu cred că nu e nici o nevoie. Ștefan a dat o corecțiune, adevărat cam aspră, Polonilor, și le-a băgat mîntea în cap, să-și cunoască limbul nasului. Atîta tot. Nici Ștefan, nici noi n'am fost mai sălbatici pe atunci decît popoarele de prin prejur, și ce să făcea la noi se făcea și la alții*).

Decembrie, 1902.

G. Coșbuc.

Al celor săraci...

Te așteptau, să vii strălucitor
Ca fiu mândru al marelor palate,
Să-mbogațezi și tu mărirea lor
Scaldată 'n sânge, neagră de păcate...

Te-ai coborît — din simlul cel curat
Al prea cinstitei verguri Marie...
Și cet săraci d'înfiți s'au închinat
Nădejdit dulci, ce ai făcut să 'nvie!...

De-a ta putere se simțiau învinși,
Cuvîntul tēu avîndu-l nemurirea...
Iroșii cruzi, de rect fieri cuprinși
Măririi lor par'că-i vedeau sfîrșirea...

O blîndă stea oprituș'a pe cer,
Vestind venirea celui sfînt la nume,
De-al cărui glas durerea, ura — pier,
Ca dragostea să stăpînească 'n lume!

*) Am scris acest articol ca răspuns unui preot care m'a întrebat cum de poate Ministrul Cultelor să preamărească în tablouri fața barbară a lui Ștefan cînd pune Leșii în jug, și dacă s'a mai întimplat undeva în lume așa o cruzime. Și să teme că noi „desvîlm“ starea sălbatecă în care ne aflăm, și mai bine ar fi să o „acoperim“.

se înșiră, într'un mod sever logic, o serie de doine cari ar reprezenta perfect de exact istoria politică socială și psihică a poporului român. Dintre un asemenea paralelism credem că va scăpa aceeași posibilitate: doina = energie = eroism.

Cînd statele române erau bine organizate, și în deosebi militare organizate, cu armată permanentă, cu miliții, cu gloate, și cu — fond de mare nevoie — adunătura „din dobîndă“, Doina a fost cîntecul de vitejie al maselor. Nu un om cînta, ci sumedenia pornită la război. Cîntecul atribuit lui Ștefan-cel-Mare, — chiar de n'ar fi de el, sau de nu și-ar fi păstrat forma lui de odinioară — e făcut de mai mulți, ear nu de unul singur. Ideea de unul e exclusă.

După secole de luptă atacat de pretutindeni, slăbim. Clasele conducătoare se aneazează. State mari se formează din spre toate hotarele Suzeranitatea Turciei ne aduce la domniile străine. Un scop, de mult urmărit, e atins: desarmarea Românilor. În cele din urmă aproape nu mai există măcar o mîna de ostași români. Dar poporul român are eroi, eroi risipiți. Nu s'a sleit energia populară, ci s'a destrămat în organizarea ei. Masele eroice de odinioară nu se mai simt. ci numai „individul eroic“. Dintre boeri, moșneni și țărani aserviți, apar caractere presuntive ale bărbăției de sub marii Domni. Și chinuți și de amintirea mării trecutului și de umilirea prezentă, își varsă focul, își exprimă energia individuală în versul tradițional. „Teara“ încă trăește în mîntea lor. E vorba de ea, dar nu mai e vorba de masele eroice.

Rideau cet mari, căci orbi și schiopi, săraci
Te urmăreau în a vieții cale:
Ear tu țiceai, — că 'mpărăție faci,
Frumoasă, dulce, care capet n'are!

Rideau cet tari, în fața lor strigînd:
E frate chiar și omul din robie!
Crîșneau în dinți, cu ură murmurînd...
Vedînd sporînd a ta-împărăție...

Și tronurile pline de păcat,
De raza ta ca neaua se topiră!...
Cuvîntul tēu cel binecuvîntat
Săracilor-și ați nădejde 'nspiră!

Preasfîntule născut în Vîsleim
O! vecnică-ți preasfînta ta mîrire!
Cași păstorii umiliți venim:
Pe cet săraci ne scapă de perire!

1903. *Alexandru Actiu.*

Atât de rar...

Atât de rar dai pe la noi,
Căci rău ești și avar de fire;
Mă păgubești atît de mult,
In clipe dragi de fericire.

Dar las' cînd vii eu îmi rēsbun
De mult barbara ta purtare;
Cînd vreat să plect, eu nu te las
Și ești supus la ascultare.

Și abia lîrziu de te 'ncălzești
Și-ți lapezi firea cea păgîndă...
Ca mîndră-ți luna asta Doamne,
Cînd inima-ți pe tot stăpînd!

Atît de dulce ești la grai,
Ca ceasuri dragi de poezie,
Și cînd de bun ești tu, cînd vreat,
Și cînd te lași de viclenie.

Cînd dulce te lipești de sin
Și spui povești ispititoare,
De fit de crăi, ce s'au iubit
Mai mult ca noi. Se poate oare?!

Dar vai tu trebuie să plect
Și nu-ți pot face opintire,
Ceasornicule, stai pe loc
Nu bate ceas de despărțire!!

Elena din Ardeal.

Energia e încă o energie conștientă națională. Clasele conducătoare se amestecă, se corup — afară de rari excepțiuni. Tradiția slăbește, se perde. Justiția nu mai există pentru mulțimea norodului. Ce putea să mai rămîna în conștiința poporului român? Și revoltați neamului era firesc să uite pe „dușmanii țerei“ și să nu vadă decît pe „dușmanii lor personali“. În cel de sus ei vîd pe „ciocoi“ jefuitori. Energia lor se versifică, dar nu în funcțiune de energie națională. Doina, larg națională, trecînd pe doina individuală națională ajunge la doina haiducului cătrînit de sentimentul rēsbunării:

„Oleo-leo spurcat ciocoi,
De te-ai prinde pe la noi,
De șale să mi te moi;
De piele să te jupoi
Și din pielea ta să fac
O teacă de mîzărac,
Că tu m'ai lăsat sărac
De pămînt și de copii
De nevasta mea d'întii.

În eele din urmă dispăre orî-ce nădejde. Pînă și „ciocoi“ nu mai joacă rolul predominant în preocuparea obidiților. Mulțimea celor amărîți face o singură deosebire netedă: „sărac și bogat“. Energia revoltatului se descarcă de toate înteleșurile de pînă atunci, și se reduce, instinctiv, la o alarmă social economică. Doina resfrînge în ea această stare sufletească.

Stau în drum și mă gîndesc
Ce să m'apuc să muncesc,
Făinea să 'mi agonisesc
Copilașii să 'mi hrănesc.
Dare-ar bunul Dumnezeu
Să 'mi umble și plugul meu
Să trag brada dracului
Drepti așa bogatului.

MAXIME.

Din carnetul lui M. EMINESCU

Intre caracter și inteligență n'ar trebui să existe alegere. Inteligențe se găsesc foarte adese, — caractere foarte arare.

Fericire și prostie numai dintr'o cauză nu pot fi identice, pentru că nu toți proștii sunt fericiți.

LÂNGĂ FOC.

— Scrierilor sentimentale. —

I.

E lipsă să și-o mai spun? O știți și așa prea bine. Da, mi-ai fost dragă; da, îmi ești dragă și acum. Atît de dragă! Și de-o repet mereu, e pentru-că 'mi place să stau mereu de vorbă cu mine — de tine, e pentru-că de-apururi îmi ești aproape. Aproape îmi ești cînd aud glasul clopotului de sară, cînd ascult cîntecul păsărilor din grădină, cînd vîntul de sară stă de povești cu sălcile de sub fereastă.

Și-mi închid apoi ochii și-ți vorbesc. Ce-ți spun? Îți vorbesc de o dragoste adîncă, mai adîncă decît marea, mai curată decît albastrul senin al unui cer de primăvară, și nevinovată ca sبورul unei raze de lună prin neslărșitul nopții...

„Mi-ai fost dragă din clipa în care te-am cunoscut. Înțelegi ce vreau să zic?... Din clipa în care te-am cunoscut, căci de vîzut te vîzusem multă vreme înainte, dar dragă mi-ai fost, atît de dragă! din clipa în care și-am cunoscut eul tēu sincer și curat.

„Mi-ai fost dragă și totuși nu și-am spus vorbe de dragoste, cel puțin în față nu... și ție nici nu ți vinea să crezi că eu, care te luam în ris — cum explicai purtarea mea inspirată de dorul de a te aduce să-ți contrazic — sunt îndrăgit de Tine. Nu, nu și-am spus vorbe dragi, decît poate din vreme în vreme din nebagare de seamă. Dar cei din jurul tēu și cei din jurul meu știau, că Tu ești gîndul gîndurilor mele...

„Te cunoșteam de ani de zile. Avuserăm prilej să te vîd aproape zilnic și în vremea asta întregă nu zărisăm în Tine nimic deosebit, nimic extra-ordinar, și noi în fie-care femeie căutam ceva nou, ceva interesant și bizar... Pînă acum un an.

„Era în Mai. Ședeam în grădină sub copacul umbros din colț, și vor-

biam despre câte de toate. Nu știu cum a ajuns vorba la părinți.

— O, de-ar trăi încă sērmanul mēu tată! — mi-ai zis la o vreme, și fața-ți deveni serioasă, ochii-ți se umplură de lacrimi.

„Te-am privit uimit, cum și-ai dus batista la ochi, începînd să plîngi. Simțiam cum mē prinde un dor nebun să te mîngîi, să-ți sărut ochii umezi de lacrimi... Și te-am privit lung și în tăcere, apoi ne-am despărțit. Nu și-am zis nici o vorbă de mîngîiere, dar sēptēmîni dearîndul te vedeam înaintea mea cu ochii umezi...

„O, acele lacrimi dragi! Dovezi că te știu înduioșă cînd îți reamintești durerile trecutului, cînd după ani lungi îți aduci aminte de un mort iubit...

II.

Apoi ne-am împrietenit binisor. Căutam acum prilejul să-te pot vedea, să-ți pot grăi... În zilele frumoase de vară după masă de obicei te găsim în grădină... Lucrați alătura de soră-ta la o brodărie.

Aducem de multe ori vre-un volum de poezii sau numeri de reviste. Pe un scaun în apropierea voastră, vî citiam din cartea adusă, și vē spuneam cine sunt poezii ascunși după pseudonimurile din revistele aduse, sau — mai des — îți recitam din Eminescu. Îți plăceau nespuse poeziile lui, și eu din parte-mi încă aflam o plăcere deosebită să-ți recitez d'a rostul poezii întregi...

De multe ori îți puneai lucrul de mîna în poale, te rēzimați de spatele scaunului și ascultînd cum îți recitam:

Coborî în jos luceafer blînd,
Alunecînd p'o rază,
Pătrunde 'n casă și în gînd
Și viața-mi luminează...

priviați gînditoare și fără țintă înaintea ta. În vremea asta eu te învăliam par'că cu privirile și încercam să pătrund mai adînc în lumea gîndurilor sufletului tēu drag...

De atunci a trecut vreme. Calea-mi pribeagă m'a dus departe de tine, tot atît de neașteptat pe cît de neașteptat mē dusese în apropierea ta... De atunci a trecut vreme. Azi nu mai aud glasul tēu drag, risul tēu argintiu... Departe ești și totuși aproape. Aproape te simți cînd aud glasul clopotului de seară,

în vremurile de acum câte-va secole, ca și cum ar fi trăit atunci. Turbură sfîntul mormînt al lui Ștefan; rechemă la viață pe eroul ce doarme numai. Și 'i spune, ceea-ce bătrînul știa din celea patru-zeci de batalii:

De-î suna din corn, odată
Al s'adunî Moldova toată,
De-î suna de două ori
Îți vin codrii 'n ajutor!

În „Doină“ s'a răsfrînt sufletul poporului român, energie specifică, ca eroism al rasei, ca rațiune de a fi al unui neam militar. Un cerc întins pe de-asupra unui lac adînc și limpede. Pe cer a fost senin, au trecut nori și aștri luminoși, apoi s'a întunecat și întunerecul a durat mult, pînă mai acum cîtăva vreme.

În lacul adînc s'au răsfrînt fenomenele de sus: seninul, primejdia, strălucirea și genunea oarbă ca o lungă noapte de peire. În așa raport a stat sufletul Românilor, ca energie, cu doina lor, cu doina revoltaților prigoniți de mărirea trecută, cu doina haiducilor înflăcărați în potruva asupritorilor, cu doina săracilor ajunși la disperarea omului care nu mai recunoaște marginea dreptului, cu doina din urmă, care a răsunit din Abruzzi în toată suflarea românească.

Cu un astfel de înțeles, — ear nu cu melancolie și duioșia presupusă de unii — apare Doina, și din puținele documente, și din notele esențiale ale poeziei populare, și din potrivirea perfectă a adevăratelor doine cu stările psihice prin care a trecut românimea.

Delavrancea.

De anul nou...

ce surprize le rezervă

claselor muncitorilor și meseriașilor

Marele magazin alui VILHELM PORTER??

În lunile de iarnă friguroase și umede — Ianuarie, Februarie, Martie — ofer claselor *muncitorilor și meseriașilor* ghetetele înșirate mai jos pe lângă prețurile de acvire și anume:

Ghete de bărbați, simple și cu beset	2 fl.
„ „ dame cu beset	2 „
„ „ bărbați cu șireturi	2 „ 40 cr.
„ „ dame cu șireturi	2 „ 20 „
„ „ „Bergsteiger“ pentru băieți până la n-rul 28	1 „ 25 „
Ghete de „ pentru fete mari până la n-rul 34	1 fl. 60 cr.

Aceste ghete sunt făcute din cunoscuta piele prima patent, cu talpă dublă, tare și impenetrabilă. Pentru bunătaea necondiționată a ghetelor primesc răspunderea: căci pe mine nu dorul de câștig mă conduce, ci nisuița, ca clasele muncitorilor și meseriașilor în lunile aste grele de iarnă să-și poată cumpăra ghete bune cu prețuri eftine.

Cu toate aceste, fiecare cumpărător capătă și despre suma cea mai mică **bon de fotografiare**. Voi să-mi dovedesc prin aceasta recunoștința pentru părtinirea ce mi-au dovedit-o toate straturile poporului.

Cu deosebită stimă:

Marele magazin alui Wilhelm Porter

Piața-Libertății.